

संस्कृतपाठ्यक्रमः (कोड नं. 122)

कक्षा –नवमी (2021-22)

सूचना- “कोरोना” विषाणोः कारणात् अस्मिन् वर्षे परीक्षाभागद्वये आयोजयिष्यते।

प्रथमसत्रस्य पाठ्यक्रमः

(बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)

40 अङ्काः

1. अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्	1. सन्धिकार्यम्	4
	<ul style="list-style-type: none">स्वरसन्धिः-दीर्घः, गुणः, अयादिः।व्यञ्जनसन्धिः - वर्गीयप्रथमवर्णस्य तृतीयवर्णे परिवर्तनम्, 'म्' स्थाने अनुस्वारःविसर्गसन्धिः - उत्त्वम्	
	2. शब्दरूपाणि-	4
	<ul style="list-style-type: none">अकारान्त-पुल्लिङ्गशब्दाः- बालकवत्उकारान्त-पुल्लिङ्गशब्दाः-साधुवत्आकारान्त-स्त्रीलिङ्गशब्दाः- लतावत्ईकारान्त-स्त्रीलिङ्गशब्दाः- नदीवत्सर्वनामशब्दाः - अस्मद्, युष्मद्	
	3. धातुरूपाणि-	4
	<ul style="list-style-type: none">पठ्, गम्, वद्, भू, क्रीड्, नी, दृश, अस्, कृ, पा (पिब्) (पञ्चसु लकारेषु)सेव, लभ् (लट्लकारे लृट्लकारे च)	
	4. कारक-उपपद-विभक्तयः	4
	<ul style="list-style-type: none">द्वितीया -परितः, निकषा, प्रति, विनातृतीया - सह/ समम् / सार्धम्, विना, अलम्, हीनचतुर्थी - रुच्, दा (यच्छ्), नमः, कुप्पञ्चमी - विना, बहिः, भी, रक्ष्	

	<ul style="list-style-type: none"> ● षष्ठी - उपरि, अधः, पुरतः, पृष्ठतः ● सप्तमी- स्निह्, निपुणः, विश्वस् <p>5. प्रत्ययाः- 4</p> <ul style="list-style-type: none"> ● क्त्वा, तुमुन, ल्यप्, क्तवतु <p>6. सङ्ख्या - 3</p> <p>1-100 (1-4 केवलं प्रथमा-विभक्तौ)</p> <p>7. उपसर्गाः- 2</p> <ul style="list-style-type: none"> ● आ, वि, प्रति, उप, अनु, निर, प्र, अधि, अप, नि, अव
2. पठितावबोधनम्	<p>8. वाक्येषु रेखाङ्कितपदानि अधिकृत्य पञ्चप्रश्नानां निर्माणम् 5</p> <p>9. प्रसङ्गानुकूलं समुचितं शब्दार्थचयनम् 4</p> <p>10. भाषिककार्याय तत्त्वानि (पाठाधारितानि) - 6</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम् ○ कर्तृ-क्रिया-अन्वितिः ○ विशेषण-विशेष्यचयनम् ○ पर्याय-विलोमपद-चयनम् <p style="text-align: right;">योगः - 40</p>

पुस्तकम् - 'शेमुषी' संस्कृतपुस्तकम् (नवमश्रेण्यै)

प्रथमसत्रस्य कृते निर्धारिताः पाठाः-

पाठसंख्या	पाठनाम
प्रथमः पाठः	भारतीवसन्तगीतिः
द्वितीयः पाठः	स्वर्णकाकः
तृतीयः पाठः	गोदोहनम्
पञ्चमः पाठः	सूक्तिमौक्तिकम्

अवधातव्यम् -

अनुप्रयुक्तव्याकरणस्य अंशानां चयनं यथासम्भवं 'शेमुषी' पाठ्यपुस्तकात् करणीयम् ।

यदि ततः न सम्भवति तर्हि 'अभ्यासवान् भव - प्रथमो भागः' इत्यस्मात् कर्तुं शक्यम्।

सूचना- शिक्षक किसी इकाई को अपनी सुविधानुसार पहले अथवा बाद में पढा सकते हैं। प्रथमसत्र में सभी प्रश्न विकल्पात्मक हैं।

प्रथमसत्रान्तर्गतम् आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्

(10 अङ्काः)

उद्देश्यानि-

- * छात्राणां सृजनात्मकक्षमतायाः विकासः ।
- * श्रवण-भाषण-पठन-लेखनकौशलानां विकासः ।
- * चिन्तनक्षमतायाः आत्मविश्वासस्य च संवर्धनम्।

क्र०स० गतिविधयः	उदाहरणानि	अङ्काः	निर्देशाः	मूल्याङ्कनबिन्दवः
1.आवधिक- परीक्षा: (पीरियोडिक- असेसमेंट)	लिखितपरीक्षा	2.5	विद्यालये समये समये लिखितपरीक्षणाम् आयोजनं करणीयं भवति।	परीक्षासु यत्र विद्यार्थिनः श्रेष्ठाः अङ्काः स्युः तयोः द्वयोः परीक्षयोः एव अधिभारः ग्रहीतव्यः। अपि च आवधिकपरीक्षासु अपि प्रश्नेषु आन्तरिकविकल्पाः देयाः। मूल्याङ्कनसमये यदि छात्रः सर्वान्

				प्रश्नान् उत्तरति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः सन्ति तेषाम् एव मूल्याङ्कनं करणीयम्।
2 बहुविधमूल्याङ्कनम्	कक्षायां पाठितस्य पाठस्य लघुमूल्याङ्कनम् <ul style="list-style-type: none"> ▪ निर्गतपत्राणि ▪ प्रश्नोत्तरी ▪ मौखिकी परीक्षा ▪ प्रतियोगिताः ▪ प्रश्नमञ्चस्य आयोजनम् 	2.5	कक्षायां पाठित-पाठस्य विषयस्य वा बहुविधं मूल्याङ्कनम् अपेक्षितम् अस्ति। अनेन विद्यार्थिनां विविधकौशलानां मूल्याङ्कनं भवेत्।	<ul style="list-style-type: none"> ● मौलिकता ● विषयसम्बद्धता ● शुद्धता ● समयबद्धता ● प्रस्तुतीकरणम्
3. निवेशसूचिका (पोर्टफोलियो)	<ul style="list-style-type: none"> ● कक्षाकार्यम् ● सामूहिक-मूल्याङ्कनम् ● स्वमूल्याङ्कनम् ● विद्यार्थिनः विषयगताः उपलब्धयः 	2.5	विद्यार्थिभिः कक्षायां कृतानां कार्याणाम् उपलब्धीनां च संरक्षणं संयोजनं च सञ्चिकायां पत्रावल्यां वा करणीयम्। एतेन समग्रं मूल्याङ्कनं प्रामाणिकत्वेन भवितुं शक्नोति।	<ul style="list-style-type: none"> ● सुलेखः ● तथ्यात्मकता ● प्रामाणिकता ● समयबद्धता
4. भाषा-संवर्धनाय गतिविधयः (क) श्रवण-भाषणकौशलम्	<ul style="list-style-type: none"> ➤ कथा ➤ संवादः/ वार्तालापः ➤ भाषणम् ➤ नाटकम् ➤ वार्ताः 	2.5	<ul style="list-style-type: none"> ● छात्राः कामपि कथां श्रावयितुं शक्नुवन्ति। ● शिक्षकः कमपि विषयं सूचयित्वा परस्परं संवादं कारयितुं शक्नोति। 	<ul style="list-style-type: none"> ● उच्चारणम्, ● शुद्धता ● समयबद्धता ● प्रस्तुतीकरणम्

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ आशुभाषणम् ➤ संस्कृतगीतानि ➤ श्लोकोच्चारणम् 	<ul style="list-style-type: none"> ● दूरदर्शने वार्तावली इत्याख्यः संस्कृत-कार्यक्रमः प्रसारितः भवति तं द्रष्टुं छात्राः प्रेरणीयाः। ● श्रवणकौशलमूल्याङ्कनाय शिक्षकः स्वयम् अपि कथां श्रावयित्वा ततः सम्बद्धप्रश्नान् प्रष्टुं शक्नोति। 	<ul style="list-style-type: none"> ● आरोहावरोह-गति-यति-प्रयोगः
(ख) लेखनकौशलम्	<ul style="list-style-type: none"> ● विविधविषयान् आधृत्य मौलिकलेखनम् यथा-देशः, माता, पिता, गुरुः, विद्या, पर्यावरणम्, योगः, समयस्य सदुपयोगः शिक्षा, अनुशासनम् इत्यादयः । ● शैक्षिकभ्रमणस्य संस्कृतप्रतिवेदनलेखनम् ● दैनन्दिनीलेखनम् । ● सङ्केताधारितकथालेखनम् ● भित्तिपत्रिकायाःनिर्माणम्। ● श्रुतलेखः ● सूक्तिलेखनम् 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ छात्राः यथाशक्यं कक्षायामेव लेखनकार्यं कुर्युः। ❖ टिप्पणी- पुस्तिकायाः निर्माणम्। ❖ वैयक्तिकपरीक्षणम्। 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ विषय-सम्बद्धता ❖ शुद्धता (विशेषतः पञ्चमवर्णस्य प्रयोगः) ❖ समयबद्धता ❖ सुलेखः ❖ प्रस्तुतीकरणम्

अवधातव्यम् - उपर्युक्त- गतिविधयश्च उदाहरणरूपेण प्रदत्ताः सन्ति। एतदतिरिच्य एतादृशाः अन्यविषयाः अपि भवितुमर्हन्ति।

संस्कृतपाठ्यक्रमः (कोड नं. 122)

कक्षा-नवमी (2021-22)

द्वितीयसत्रस्य पाठ्यक्रमः

(वर्णनात्मकाः प्रश्नाः)

अपठित - अवबोधनम्	<p>1. एकः गद्यात्मकः खण्डः 10</p> <p>80-100 शब्दपरिमितः गद्यांशः, सरलकथा, वर्णनं वा</p> <ul style="list-style-type: none">● एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम्● शीर्षकलेखनम्● अनुच्छेद -आधारितं भाषिकं कार्यम् <p>भाषिककार्याय तत्त्वानि -</p> <ul style="list-style-type: none">● वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम्● विशेषण -विशेष्यचयनम्● पर्याय-विलोमपद-चयनम्
रचनात्मकं कार्यम्	<p>2. सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अथवा अनौपचारिकं पत्रलेखनम् 5</p> <p>(मञ्जूषायाः सहायतया पूर्णं पत्रं लेखनीयम्)</p> <p>3. चित्राधारितं वर्णनम् अथवा अनुच्छेदलेखनम् 5</p> <p>4. हिन्दीभाषायाम् आङ्ग्लभाषायां वा लिखितानां पञ्चसरलवाक्यानां संस्कृतभाषायाम् अनुवादः। 5</p>
पठित - अवबोधनम्	<p>5. गद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् 3</p> <p>प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि ।</p> <p>6. पद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् 3</p> <p>प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि ।</p> <p>7. नाट्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् 3</p>

	प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि ।	
	8. एकस्य श्लोकस्य अन्वयः	2
	एकस्य श्लोकस्य संस्कृतेन भावार्थः (मञ्जूषायाः सहायतया)	
	9. घटनाक्रमानुसारं कथालेखनम्	4
		योगः 40

पुस्तकम् - 'शेमुषी' संस्कृतपुस्तकम् (नवमश्रेण्यै)

द्वितीयसत्रस्य कृते निर्धारिताः पाठाः

पाठसङ्ख्या	पाठनाम
षष्ठः पाठः	भ्रान्तो बालः
नवमः पाठः	सिकतासेतुः
दशमः पाठः	जटायोः शौर्यम्
एकादशः पाठः	पर्यावरणम्

निर्धारित - पाठ्यपुस्तकानि-

1. 'शेमुषी'- प्रथमो भागः, पाठ्यपुस्तकम्, संशोधितसंस्करणम् (प्रकाशनम् - रा.शै.अनु.प्र.परि. द्वारा)
2. 'अभ्यासवान् भव' - प्रथमो भागः - व्याकरणपुस्तकम् (प्रकाशनम् - रा.शै.अनु.प्र.परि. द्वारा)
3. 'व्याकरणवीथिः'- व्याकरणपुस्तकम् (प्रकाशनम् - रा.शै.अनु. प्र.परि. द्वारा)

द्वितीयसत्रस्यान्तर्गतम् आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्

(10 अङ्काः)

उद्देश्यानि-

- ✓ छात्राणां सृजनात्मकक्षमतायाः विकासः ।
- ✓ श्रवण-भाषण-पठन-लेखनकौशलानां विकासः ।
- ✓ चिन्तनक्षमतायाः आत्मविश्वासस्य च संवर्धनम्।

क्र०स० गतिविधयः	उदाहरणानि	अङ्काः	निर्देशाः	मूल्याङ्कनबिन्दवः
1.आवधिक- परीक्षा: (पीरियोडिक- असैस्मेंट)	लिखितपरीक्षा	2.5	विद्यालये समये समये लिखितपरीक्षणाम् आयोजनं करणीयं भवति।	परीक्षासु यत्र विद्यार्थिनः श्रेष्ठाः अङ्काः स्युः तयोः द्वयोः परीक्षयोः एव अधिभारः ग्रहीतव्यः। अपि च आवधिकपरीक्षासु अपि प्रश्नेषु आन्तरिकविकल्पाः देयाः। मूल्याङ्कनसमये यदि छात्रः सर्वान् प्रश्नान् उत्तरति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः सन्ति तेषाम् एव मूल्याङ्कनं करणीयम्।
2. बहुविधमूल्याङ्कनम्	कक्षायां पाठितस्य पाठस्य लघुमूल्याङ्कनम् <ul style="list-style-type: none"> ▪ निर्गतपत्राणि ▪ प्रश्नोत्तरी ▪ मौखिकी परीक्षा ▪ प्रतियोगिताः ▪ प्रश्नमञ्चस्य आयोजनम् 	2.5	कक्षायां पाठित- पाठस्य विषयस्य वा बहुविधं मूल्याङ्कनम् अपेक्षितम् अस्ति। अनेन विद्यार्थिनां विविधकौशलानां मूल्याङ्कनं भवेत्।	<ul style="list-style-type: none"> ● मौलिकता ● विषयसम्बद्धता ● शुद्धता ● समयबद्धता ● प्रस्तुतीकरणम्
3. निवेशसूचिका (पोर्टफोलियो)	कक्षाकार्यम् सामूहिक-मूल्याङ्कनम्	2.5	विद्यार्थिभिः कक्षायां कृतानां कार्याणाम्	<ul style="list-style-type: none"> ● सुलेखः ● तथ्यात्मकता

	<p>स्वमूल्याङ्कनम् विद्यार्थिनः</p> <p>विषयगताः</p> <p>उपलब्धयः</p>		<p>उपलब्धीनां च</p> <p>संरक्षणं संयोजनं च</p> <p>सञ्चिकायां पत्रावल्यां</p> <p>वा करणीयम्। एतेन</p> <p>समग्रं मूल्याङ्कनं</p> <p>प्रामाणिकत्वेन भवितुं</p> <p>शक्नोति।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रामाणिकता ● समयबद्धता
<p>4. भाषा-संवर्धनाय</p> <p>गतिविधयः</p> <p>(क) श्रवण-</p> <p>भाषणकौशलम्</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ कथा ➤ संवादः/ वार्तालापः ➤ भाषणम् ➤ नाटकम् ➤ वार्ताः ➤ आशुभाषणम् ➤ संस्कृतगीतानि ➤ श्लोकोच्चारणम् 	<p>2.5</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● छात्राः कामपि कथां श्रावयितुं शक्नुवन्ति। ● शिक्षकः कमपि विषयं सूचयित्वा परस्परं संवादं कारयितुं शक्नोति। ● दूरदर्शने वार्तावली इत्याख्यः संस्कृत-कार्यक्रमः प्रसारितः भवति तं द्रष्टुं छात्राः प्रेरणीयाः। श्रवण-कौशलमूल्याङ्कनाय शिक्षकः स्वयम् अपि कथां श्रावयित्वा ततः 	<ul style="list-style-type: none"> ● उच्चारणम्, ● शुद्धता ● समयबद्धता ● प्रस्तुतीकरणम् ● आरोहावरोह-गति-यति-प्रयोगः।

		सम्बद्धप्रश्नान् प्रष्टुं शक्नोति।	
(ख) लेखनकौशलम्	<ul style="list-style-type: none"> ● विविधविषयान् आधृत्य मौलिकलेखनम् यथा- देशः, माता, पिता, गुरुः, विद्या, पर्यावरणम्, योगः, समयस्य सदुपयोगः, शिक्षा, अनुशासनम् इत्यादयः । ● शैक्षिकभ्रमणस्य संस्कृतप्रतिवेदनलेखनम् ● दैनन्दिनीलेखनम् । ● सङ्केताधारितं कथालेखनम् । ● भित्तिपत्रिकायाः निर्माणम्। ● श्रुतलेखः ● सूक्तिलेखनम् 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ छात्राः यथाशक्यं कक्षायामेव लेखनकार्यं कुर्युः। ❖ टिप्पणी- पुस्तिकायाः निर्माणम्। ❖ वैयक्तिकपरीक्षणम्। 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ विषय-सम्बद्धता ❖ शुद्धता (विशेषतः पञ्चमवर्णस्य प्रयोगः) ❖ समयबद्धता ❖ सुलेखः ❖ प्रस्तुतीकरणम्

अवधातव्यम् - उपर्युक्त-गतिविधयश्च उदाहरणरूपेण प्रदत्ताः सन्ति। एतदतिरिच्य एतादृशाः अन्यविषयाः अपि भवितुमर्हन्ति।